

Skolens fylde

Spørgsmålet om skolens grundlæggende virke stiller jeg mig selv adskillige gange i løbet af et skoleår. Stærkest toner det frem ved skolestarten i august og i mødet med den nye børnehaveklasse. Jeg har i en årrække haft det privilegie at skulle tage imod 22 forventningsfulde børn fyldt af nysgerrighed, gå på mod, fantasifuldhed – og med maven fyldt til bristepunktet af baskende sommerfugle. Jeg er overbevist om, at dette ikke må sættes over styr. Al denne livskraft skulle gerne forblive intakt gennem årene, og samtidig skal der finde en livs- og tilværelsesoplysning sted – for hvad skal det ellers nytte?

Opgør med skrive- og læsefærdighederne og vidensarrogancen

Hvorfor går man egentlig i skole? Hvad er samfundets overordnede formål med at investere så massivt i den danske grundskole og i uddannelsessektoren i almindelighed? Svaret er det samme fra skiftende regeringer: *At danske børn skal blive så dygtige som muligt*. Men mit problem med skiftende regeringer og diverse aftaleparterne inden for skole- og uddannelsesområdet er, at det er i noget helt konkret og bestemt – og i særlige udvalgte fag (dansk, matematik og engelsk), at man skal blive så dygtig som muligt.

Der er for mig at se efterhånden en større og større diskrepans mellem, hvad der fra politisk hold lægges vægt på, og hvad der er brug for.

Selv om det med Storm P's ord er svært at spå – især om fremtiden, har organisationen Future Navigator alligevel vovet pelsen og lavet en liste med de 10 vigtigste ting at kunne, for at kunne begå sig i fremtiden. På en tiende plads, og dermed sidst, er det kompetencerne at kunne læse, skrive og tale fremmedsprog. Det kan ifølge fremtidsforsker Mette Sillesen være givtigt nok at mestre disse, men med alle de digitale hjælpemidler, vi har nu til dags, er det ikke her, skolens fokus skal være. Hvis vi tager disse fremtidsscenarier for pålydende, ja, så er det problematisk med den ensidige fokus på netop disse områder i skolen. Og det problematiske eskaleres yderligere, når det er på bekostning af andre vigtige områder, som dermed negligeres. Deres rolle bliver alene at *understøtte* læringen i de andre fag.

Skolen skal ikke instrumentaliseres til et forstudie til arbejdsmarkedet, for så tabes sammenhængskraften og overskuddet til at tage vare på og indgå i vedligeholdelsen, samtalen og den videre opbygning af samfundet. Det er heller ikke til megen gavn for ens erhvervsmuligheder at haste igennem uddannelsessystemet med skyklapper på.

I Politiken den 26. november 2015 er administrerende direktør i Innovationlab, Mads Thimmer, og professor ved Aarhus Universitet, Rane Willerslev fortaler for et andet syn på uddannelse. De henviser til en udtalelse som Laszlo Bock, personalechef for Google, kom med tilbage i 2013 i et interview med The Times. Han var klar i spyttet, da han udtalte sig om, hvilke type af uddannelse og baggrund man foretrækker hos ansøgerne. For ifølge hans erfaring er karaktergennemsnittet og eksamensresultater et værdiløst kriterium for at ansætte medarbejdere. Google har opdaget, at de ikke forudsiger noget som helst, udtaler han og føjer til, at universitetsuddannede med høje karakterer ofte er "vidensarrogante" og tror, at når noget lykkes, skyldes det udelukkende deres egen genialitet, mens det altid er andres skyld, når noget går galt. I stedet søger Google den type medarbejdere, som ikke har en universitetsuddannelse, men som er langt mere pragmatiske og åbne over for nye idéer og ikke mindst langt bedre til at indgå i teamwork og få kollektivet til at præstere. Derfor går de efter dem, der er blevet klogere på virkeligheden og er mere nysgerrige på omgivelserne end på dem selv.

Det kulturelle forfald

Vi er ved at miste vores kulturelle identitet. Et sigende eksempel var mindehøjtidelighederne for ofrene for terroren i København i februar.

Man var her blevet så fremmed over for den danske sangskat, som i generationer har været klangbunden og det underlæggende soundtrack til betydningsfulde begivenheder i danskernes liv, at man ikke kunne vælge en dansk sang, som kunne sætte ord på følelserne. Men der blev truffet et valg. Man valgte at lade en professionel sangerinde fremføre John Lennons *Imagine*. Som passioneret Beatles-fan har jeg ikke personligt noget imod den pågældende sang, men jeg har noget imod sangvalget netop i denne sammenhæng.

Og budskabet i sangen er også fint og universelt. Men det er en fattig kultur, der ikke tør tage fat i egne nationale rødder, når der virkeligt er brug for det. Vi har efter min opfattelse en alt for ukritisk åbenhed overfor især amerikansk kultur, som vi uden blusel inkorporerer i den danske kultur. Det, jeg her harcelerer imod, er i særdeleshed den materialistiske og kapitalistiske kultur, som breder sig med lynets hast. Det er ikke grundfortællinger fra den angelsaksiske kultur, som vi kan have glæde af at dele med vores oversøiske venner. Men alarmklokkerne burde ringe, når prioriteringen af væsentligheden for samfundsudviklingen af henholdsvis påsken og Black Friday ændrer sig. Den første betragtes som både bagudskuende, overnaturlig og decideret skadelig med alle dens helligdage og dermed ikke produktive arbejdsdage for samfundsøkonomien, mens den anden ses i et positivt skær, fordi den sætter gang i væksten. Det ville måske også være nemmere, og måske væsentlig mere acceptabelt også at trække Jesus ud af julen, end at mane til mådehold og ligefrem foreslå en asketisk tilgang til højtiden med en neddrosling af julegavebudgettet. Ebbe Kløvedal Reich rammer udviklingen præcist, når han siger: "Når arbejdet bliver Gud, står kirkerne tomme". Fornuften er desværre både her til lands og hos adskillige andre nationer sat ud af kraft, når det gælder styrkelsen af den kulturelle identitet. Derfor er det glædeligt, når Italiens premierminister Matteo Renzi vil bekæmpe Islamisk Stat både på det militære område ved at tilføre militæret et øget økonomisk bidrag og ved at bruge den samme mængde penge på styrkelse af Italiens kulturelle værdier

Behovet for kulturbærende fortællinger

I den danske kulturarv gemmer der sig en righoldig skat af fortællinger, såkaldte kulturbærende fortællinger, som bare venter på at blive støvet af. I bogen *Tid til fortælling*, definerer Karin Flensborg og Kirsten Thonsgaard kulturbærende fortællinger, som det fælles gods af historier, der forbinder os med hinanden og gør os til de mennesker, vi er. De udmærker sig ved at forme og definere vores kulturelle identitet.

Disse fortællinger kan opdeles i tre grupper: Dem, som vi deler med folkeslag over hele verden, dem, vi deler med vores nærmeste naboer, og så dem, der er af dansk oprindelse – så vidt vi da ved. Noget af det særlige ved fortællingerne er, at de ikke tager højde for landegrænser og vander frem og tilbage, og derfor er det svært at lokalisere, hvor en givet fortælling er opstået.

Det, der er væsentligt, er, om den er blevet integreret i kulturarven og har været hos os gennem generationer, så man ubesværet kan referere til den og blive forstået.

Konkrete bud på kulturbærende fortællinger

Karin Flensborg og Kirsten Thonsgaard giver efterfølgende deres bud på, hvilke fortællinger der er særlig vigtige, og som vi har behov for at blive mindet om. De opfordrer til at kigge i kalenderen og finde helligdage, som markerer, at vi lever i en kristen kultur og har en luthersk-evangelisk folkekirke. Til hver helligdag er knyttet en historie fra Det Nye Testamente. Andre nedslag i kalenderen fortæller os om andre nationale begivenheder i danmarkshistorien. Grundlovsdag den 5. juni med

demokratiets indførelse. Som anført tidligere er der en tendens til, at fordums tids store begivenheder enten tages for givet eller negligeres til fordel for kommercielle interesser. Fortællingen om besættelsesmagtens overgivelse den 5. maj 1945 og 4. maj med lysene i vinduerne er sammen med den 18. april og stormen på Dybbøl beretninger fra Danmarkshistorien, som har berettigelse for nutidens ungdom.

At bære kulturen videre

At fortælle disse kulturbærende fortællinger og belyse og diskutere dem ud fra en nutidig diskurs som afsæt for at udforske og afsøge mulighederne for at agere og handle både på det personlige plan og på samfundsniveau, er vigtigt.

I artiklen *Fortælling som brobygning* fremhæver Dorte Futtrup, at mennesker til alle tider og i alle kulturer har fortalt historier for at skabe mening, sammenhæng og fællesskab. Hun fremhæver, at ved at fortælle skaber vi os selv, hinanden, de andre – og giver tilværelsen retning. At arbejde med fortælling og narrativitet giver således mulighed for at arbejde med identitet og meningsdannelse på et personligt, pædagogisk og socialt plan hos både børn og voksne, i en organisation og i samfundet. Hun citerer fra bogen *Uddannelseskulturen* (1998), skrevet af psykologen Jerome Bruner: "Fortællingens betydning for sammenhængen i en kultur er sandsynligvis lige så stor som dens betydning for strukturen i det enkelte menneskes liv." Det er nemlig kun med fortællingens metode, man kan konstruere en identitet og finde sin plads i sin kultur.

Ifølge Bruner er det bevist, at det, som ikke bliver struktureret narrativt, lider tab i erindringen. Vi husker først noget, når vi har fortalt det eller har deltaget i en fortælling om det, fremhæver Futtrup. Endvidere fremhæver hun, at mundtlig fortælling både har noget kulturbærende og noget kulturskabende i sig. I Grundtvigs terminologi hedder det historisk/poetisk, for når vi mødes i fortællingen, løftes vi ud af vores egen verden og ind i det fælles. Og den gode historie giver etisk retning, og vi genkender os selv. Vi kan spejle os og finde nyt håb ved at få nogle bud på, hvordan andre har løst vanskelige problemstillinger i tilværelsen.

Kresten Lundsgaard-Leth betoner og udbygger den historiske dimensions betydning i Information den 28. november under overskriften: *Til kamp for håbet*. Han er nemlig af den opfattelse, at vi ikke blot behøver at forholde os resignerende til historien. Historien er meget mere end det, for den er også et gigantisk reservoir af kampe og idéer om endnu ikke virkeliggjorte muligheder og idealer, som vi kan lade os inspirere af med henblik på nutidig handlen.

Han fremhæver, at virkeligheden ofte kan se ud til at bevæge sig i en anden retning, men historien lærer os, at tingene ikke behøver bevæge sig i den mest *sandsynlige* retning. Andre veje kan åbne sig igen og igen, når mennesker går sammen om at turde tænke og handle for "umulige" idealer. Håbserfaringer retter sig snarere mod det mulige, er hans postulat. Han modsiger den tillid, man i oplysningstiden havde til, og for så vidt stadig har, at den menneskelige fornuft er så suveræn, at den både kan regne ud, hvilke moralske endemål vi som fornuftsmennesker bør sigte efter, og at fornuften vil garantere et historisk fremskridt hen imod disse mål. Hvis håb blot består i at håbe på virkeliggørelsen af bestemte *nødvendige* sandheder, som vel at mærke fornuften allerede har udtænkt, hvad bliver der så egentlig af muligheden for at tænke noget radikalt nyt? Det kunne fx være en samfundsmodel, som ingen endnu har forestillet sig, og det er noget af det essentielle ved håbet.

Selvom vi lever i tiden efter "de store fortællingers død", lever det moderne samfund faktisk stadig med nogle store fortællinger, der har fået lov til at leve videre, fastslår Lundsgaard-Leth.

Det drejer sig bl.a. om det demokratiske statsideal som uløseligt forbundet med kapitalismens økonomi- og vækstforståelse. Ifølge Lundsgaard-Leth opstår problemet, når det bliver en selvfølgelighed. Der gør os blinde for mulige løsninger og forhåbninger, der kunne pege i alternative retninger. Hvilke muligheder, man er i stand til at få øje på, har nemlig alt at gøre med, hvilke grundfortællinger man tolker verden i gennem.

At tage historien med sig

Oplysningstidens tro på menneskets suveræne og rationelle tilgang til udviklingen ud fra en lineær tænkning og kausalitet er dominerende. Hvorimod den cirkulære tænkning – at gå tilbage og tage historien med og se de muligheder, der endnu ikke er realiserede – ikke er i fokus. Problemet er, at denne rationalistiske tænkemåde er så fremherskende, at al anden tilgang betragtes som tilbage-skuende og irrationel. Som landets statsminister Lars Løkke Rasmussen er citeret for at sige: "Historie har aldrig været mit stærkeste fag, da jeg gik på gymnasiet. Det, der interesserer mig, er det fremadrettede." Men vi taber alle ved denne tænkemåde. Vi taber os selv, og vi taber vores nation, og dermed taber vi muligheden for at handle med etisk visionære, mulige løsninger på fremtidens udfordringer. Historiker, forfatter og samfundsforsker Michael Böss siger i bogen: *Det demente samfund*: "Historiebevidsthed gør en forskel for os i vort liv som menneske og samfundsborger. Den, der kan huske, har mulighed for at forstå sig selv, sin kultur og sit samfund. Den, der kender sin historie, kan gøre sig til en del af den og bliver ikke så let offer for en illusion om, at alting på forhånd er bestemt, eller for påstande om, at vejen fremad er belagt med nødvendigheder. Historien kan være den kilde til indsigt, som kan gøre os frie og give os fremtidsmodet tilbage, både som individ og samfund."

Det er mit ydmyge håb, at børnene besidder dette fremtidsmod, når de forlader skolen.

Paw Møller Pedersen
Underviser på Frederiksberg Friskole

De 10 egenskaber, som fremtidens børn ikke kan undvære ifølge Future Navigator

1. Dygtighed, som består af teknik + metode + vedholdenhed
2. Dedikerede fællesskaber
3. Lære, aflære, genlære
4. Syntese
5. Speak data. At have en eksperimentel, videnskabelig tilgang til verden
6. Proaktiv projekttankegang
7. Dyb social intelligens
8. MBS: balance mellem mind, body & soul
9. Tænke stort
10. Læse, skrive, regne og tale fremmedsprog

Se futurenavigator.dk "10 egenskaber fremtidens børn ikke kan undvære"